

Siniša Vuković
Selca

POSTIRSKA ČEKAVICA

Ive Kora: *I BLĪDI VĪŠTA samizdat*, Postira, 2001.

Postira su neveliko mjesto na sjeverozapadnoj obali otoka Brača. Ovaj otok, u svojoj dugoj čakavskoj tradiciji, iznjedrio je pregršt dobrih i vrijednih pjesnika, a koji su na taj način svome otoku podigli nesalomljiv baštinski spomenik i neizbrisiv kulturni biljeg. I ako se Postira nisu upisala u *libar pisnikov*, barem se mogu podičiti dostignutom razinom svog sina - Vladimira Nazora.

Upravo je Nazor udario najsnažnije pečate čakavskoj književnosti XX. stoljeća. Istinabog, nije se služio dijalektom rodnih Postira, ali jest onim iz Kastava; te je time ovjekovječio čakavsku književnost kao takvu i utabao stazu budućim naraštajima. Njih, na sreću, ima obilato, a jedan od zadnjih koji se je javio uknjiženim ostvarajem je i Postriranin, punim imenom - Ive Marković Kora.

Otok Brač se, kao niti jedna samosvojna cjelina na tlu Dalmacije, izdvađa iz konteksta svojom specifičnošću u pogledu jezika. Hoćemo kazati da se na tako malenom, i prostorno ograničenom, teritoriju nalazi iznimno mnogo različitih oblika ljudskoga govorenja. Štokavski Sumartin na istoku i čakavska Milna i Sutivan sa zapadne strane, tvore nepropusne zgrade unutar kojih obitava čitava paleta čakavskih kazivanja. Zapravo, upravo bi zbog tih i takvih karakteristika nesumnjivo mogli izdvojiti bogatstvo bračko-čakavskoga kolorita u vidu čakavice, čakavice, ili pak čekavice. Postirski govor pripada, jasno, u potonji pododjel navedenog niza. Zašto? Stoga što osnovna riječca u značenju "što" nije "ča", već "če"; međutim, zateći ćemo ju, gdjegdje, i u obliku "čo".

Čitajući pjesme Ive Kora, kao prva asocijacija dogodit će nam se pučiška poetesa - također čakavska - a to je Vlasta Vrandečić-Lebarić. Ne zbog toga što im je pjesnički jezik srodan, ili zato što pišu na približno pod-

jednak način; pa čak ni to što su im osnovna idejna polazišta ukotvljena u dvama susjednim mjestima! Sličnost je prije svega u samome (možda nevažnom) formatu knjige, a još i više u kitičnoj formaciji koja gotovo ne prepoznaje stih: kod jednog i kod drugog pjesnika stih skoro pa odgovara tek jednoj riječi! Tako se postiže naglašenija dinamika i protočnost riječi, energija jezika koja je u slučaju obaju pjesnika iznimna.

Ive Kora u svojim pjesmama prepričava događaje koje mu je *provjerala njegova nona*, te se zadržava na ustaljenim situacijama otočke svakodnevnice. Njegov je pjev sentimentaln i katkad naglašeno patetičan; stremlji k senzualnim podražajima što su mu urezani duboko ispod kože, ispod *kore*. Svakako, vrijedno je spomena - i pohvale dakako - njegovo ljuštenje pokrova s patrimonijalnoga govora, i pospremanje leksika na jednu policu gdje će je zub zaborava ipak malo teže dosegnuti. To je, čini se, glavna značajka ove zbirke, makar ni samu poetičnost njemu ne možemo potcijeniti. No, kako bilo, ipak nam je složiti se s akademikom Petrom Šimunovićem koji u predgovoru zapisa da pred ove pjesme ne treba postavljati odveć stroge estetske zahtjeve.

Kao i u većini čakavskih pjesama, i ove Ive Kore također ne izostavljaju majku, nonota i nonu. Temom vezane uz rečene osobe, takve su pjesme najčešće molitveno intonirani zazivi; dijelom valjda i poradi toga što oni mahom bjehu preminuli. Osim toga, ne mimoilazi pjesnik ni imena svetaca, prispodobu o postirskim, ili navlastito bračkim dogodovštinama. U antologijskoj pjesmi *Bârbe*, Kora deskriptivno prenosi sjećanje jednog razgovora s bakom, a istodobno ga tumači na njemu svojstven način: satirično i sarkastično. Radi se, dakle, o bakinoj braći koja su u *Nôrtamèrike*: "Mlâji je / bðje stâvjen. / Prostî mi Bðže, / koda je tâmo / naprâvjen. / Čîn je ušparenjô / ništî dðlori / vâze je dîl / kumpanîje od / vapôrih." Dio pjesme o njemu završava: "Butô je ðko / na jednû / Amerikônku, / će njoj otâc / jemô bônkû. / Uz njegôv blâgoslov / i bokûn furbarîje / ćapô se / i drûgega dîlâ / kumpanîje." A završni stihovi pjesme su: "Starîji pošâje / digôd biljêt / digôd kojî / mižerjâsti pakêt, / ma od mlâjega / ni biljêta / ni pakêta."

Nastavak satire naći ćemo na mnogo mjesta, ali na poseban način u pjesmi *Taštamènat*. Zbog "škakljivosti" same teme, ista se ni ne može drugačije obrađivati: "Malo je dî / taštamènat / da je š njîn / svâk kuntènat." Skloni smo ustvrditi kako su posljednje dvije pjesme - iz kojih smo izvlačili citate - zapravo najuspjelija mjesta knjige *I blidi višta*. Uz to, zadržati nam se je i na uradku *Uròk*, gdje isto tako možemo naletjeti na

nekoliko zanimljivih formulacija. Prva je liječnički recept *amlje Marlje* koji glasi: “- Na žerāve lozè / u stōri lavamōn / stāvīt brābojke kozè / po na tō mōkri šugamōn. / Čīn se čūti smrōd / tokō kroz pašabrōd / u butlju zatvorīt / po šetemōnu dōn / na kučarīne pīt.” Druga je svakako duhovita i nadasve satirična dosjetka: “Za grīntovu žēnsku / jednā špōrko ricēta: / Čō špešije / dobrā pumpēta.”

Originalno mjesto predstavlja i posljednja pjesma u niski, pjesma *Bukalina*, u koju je poeta izravno uključio i čitatelja. Naime, stavljanjem trotočja iza zadnjeg stiha, jasno ispušta riječ koju nam je za čuti u sebi: “Jēmo hi / s jednōn / i s dvī ručice / za čejōdè / čo jēmo / vèče...”.

Knjiga *I blīdi vīšta*, osim lijepog i zvučnog naslova, na svojim posljednjim stranicama posjeduje i glosarij sa četiri-pet stotina dijalektizama korištenih u knjizi. Akcentuirao ga je i sastavio akademik Petar Šimunović. I dok smo pokoje čakavske zbirke osuđivali zbog nedostatka tumača riječi, ili se poradi njegove cjelovitosti mlako odnosili zbog ispisivanja riječi sa značenjima podno stranice s pjesmom, u ovom smo slučaju dobili i jedno i drugo. Tako ova knjiga (možda?) pati od viška, no u svakom slučaju zadovoljava oba kriterija praktičnosti: čitatelju je lakše snaći se u društvu s manje poznatim riječima, dok s druge strane sama knjiga ima jedan zanimljiv rječnički dodatak koji odiše cjelovitošću. Ukras knjizi svakako su i fotografije s kiparskim djelima pjesnika, a istesanih u maslinovu drvetu.

Primjećujemo da i u postirskom govoru postoji “klasični” čakavski troakcentski sustav. Kratkosilazni naglasak, onaj dugosilazni i čakavski akut. Uz kombinaciju navedenih akcenata, među odlikama govora ovog naselja primijetiti nam je i relativno čestu prednaglasnu dužinu sloga. Postnaglasnu - koju ćemo toliko mnogo susretati u istočnim varijetetima bračkih jezika, selačkome primjerice - ovdje nismo uočili. Također nema ni diftonga, tako tipičnih za nedaleka Pučišća. Međutim, karakterističnu mijenu vokala *a* u *o*, na mnogim mjestima ćemo zapaziti. Isticat će se stoga riječi: *jedōn*, *čejōdè*, *bevōnda*, *šugamōn*, *pišcōlāk*, *krōk*... itd. O jezičnim osobitostima može se raspravljati unedogled. Ipak, ovdje nam nije želja o tome govoriti, niti nam je na raspolaganju mnogo mjesta. O tom, potom!

Gledajući ovu zbirku u cjelini, ne možemo a ne ustvrditi kako se je osjećao jedan kroničan nedostatak takvog rada. Velika je šupljina njome popunjena. Stoga nas i uzbuđuje njezino pojavljivanje, a u susretu sa sljedećom knjigom Ivana Kore - koju s nestrpljenjem očekujemo - bit ćemo malo oštrij i nepotkupljiviji. Svakako, knjiga *I blīdi vīšta* ima svojih dobrih mjesta, koja joj podaju neupitnu književnu težinu.